

3. Slovnyk inshomovnyh sliv [Dictionary of foreign words] / uklad. S. M. Morozov, L. M. Shkaraputa. Kyiv: Naukova dumka, 2000. 680 s.
4. Funktsii i struktura metodiv navchannia [Functions and structure of teaching methods] / za red. V. Onyshchuka. Kyiv: Rad. shkola. 1979. 240 s.

УДК УДК 373.5.016:811.161.2
DOI 10.25128/2415-3605.22.2.9

ОЛЬГА ПЕТРИШИНА

orcid.org/0000-0001-5427-200X

petryshyna@tnpu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ЛЕСЯ ГАПОН

orcid.org/0000-0002-5616-6478

hapon_lesia@tnpu.edu.ua

кандидат філологічних наук, викладач

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

МАР'ЯНА ЯГНИЧ

orcid.org/0000-0002-2062-9215

marianna2703marianna@gmail.com

магістрантка

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ЕКСПЛІКАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ «УКРАЇНСЬКА МОВА. 5–6 КЛАСИ» ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Розглянуто компетентнісний підхід як основу освітньої реформи Нової української школи, зокрема проаналізовано нормативно-правові та наукові підходи до осмислення компетентнісного навчання. Проаналізовано реалізацію компетентнісного підходу на прикладі модельних навчальних програм «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти, на основі яких учителі-словесники розробляють свої робочі навчальні програми дисципліни «Українська мова», білінгвальних чи інтегрованих курсів. Порівняльний аналіз модельних навчальних програм засвідчує їхню відповідність Державному стандарту базової середньої освіти та реалізацію компетентнісного спрямування мовно-літературної галузі освіти. Зазначено, що основні частини програм містять результативний, змістовий і діяльнісний компоненти. Описано переваги кожної з аналізованих програм. Доведено, що компетентнісне спрямування програм актуалізовано через результативний і діяльнісний компоненти. В очікуваних результатах навчання виражено рівень володіння мовними і мовленнєвими знаннями та наскрізними компетентнісними вміннями, а види навчальної діяльності, запропоновані в програмах, уможливають використання теоретичних мовних знань для пояснення явищ дійсності і розв'язання життєвих проблем. В обидвох програмах посилено прикладний характер мовної освіти, увиразнено її переорієнтацію на діяльнісний вимір. Автори передбачають роботу в групах, виконання проєктів, опрацювання інформації з друкованих та цифрових джерел, її критичне осмислення і використання для комунікування. Умотивовано, що модельні навчальні програми є інструментом запровадження засадничих ідей компетентнісного підходу в щоденній освітній практиці.

Ключові слова: модельна навчальна програма, компетентнісний підхід, компетентність, ключові компетентності, очікувані результати, види навчальної діяльності, мовно-літературна освітня галузь, державний стандарт, Нова українська школа.

OLGA PETRYSHYNA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
2 Maksym Kryvonis Str., Ternopil

LESIA HAPON

Candidate of Philological Sciences, Lecture
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
2 Maksym Kryvonis Str., Ternopil

YAHNYCH MARIANA

Master's Student
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
2 Maksym Kryvonis Str., Ternopil

EXPLICATION OF THE COMPETENCY-BASED APPROACH IN MODEL SYLLABI “THE UKRAINIAN LANGUAGE. GRADES 5–6” FOR SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

The study deals with the competence approach as the basis for the educational reform of the New Ukrainian School, in part, analyzes regulatory, legal and scientific approaches to comprehension of competency-based learning. The implementation of the competence approach is examined on the example of model curricula “Ukrainian language. Grades 5-6” for general secondary education institutions on the basis of which philology teachers devise their working curricula of the discipline “Ukrainian Language”, bilingual or integrated courses. Comparative analysis of model curricula declares their correspondence to the State Standard of Basic Secondary Education and the implementation of the competence direction of the language and literary scope of education. It is pointed out that the key parts of the curricula contain result, content and activity components. The advantages of each of the analyzed curricula are described. It is proved that the competence direction of programs is realized through the effectiveness and activity components. The expected learning outcomes demonstrate the level of language proficiency and cross-cutting competence skills. More to the point, the types of educational activities proposed in the programs make it possible to utilize theoretical language knowledge to explicate the phenomena of reality and solve life problems. In both programs, the applied nature of language education is strengthened, its reorientation to the activity dimension is expressed. The authors include working in groups, executing projects, processing information from print and digital sources, critically understanding it and using it for communication. Its adaptability to the practical needs of philology teachers has been expressed. It is justified that model curricula are a tool for introducing the fundamental ideas of the competence approach in daily educational practice.

Keywords: model curriculum, competency-based approach, competence, key competencies, expected results, types of educational activities, language and literary educational industry, state standard, New Ukrainian School.

Сучасний етап розвитку суспільства передбачає зміни філософії, підходів, методології впровадження інновацій. На часі – переосмислення парадигми загальної середньої освіти, зміщення акцентів зі знаннєвого на компетентнісний складник, створення навчального середовища, центром якого є здобувач, а метою – підготовка гармонійної особистості, котра може ефективно жити і працювати в швидко змінюваних умовах.

Системне впровадження реформи «Нова українська школа» (НУШ) упродовж 2016–2022 років ґрунтується на основі засадничих документів: Законів України «Про повну загальну середню освіту» і «Про освіту», Концепції НУШ (2016), Державного стандарту початкової освіти (2018), Державного стандарту базової середньої освіти (2020). Для забезпечення науково-методичного супроводу реформи видано нові підручники, посібники, рекомендації, однак переважна більшість джерел висвітлює особливості реформування початкової ланки, тож проблема експлікації компетентнісного підходу та імплементації його засадничих ідей у

щоденній практиці вчителя-словесника закладу загальної середньої світи залишається актуальною і потребує всебічного висвітлення.

Особливості впровадження компетентнісного підходу в освітній процес висвітлено в дослідженнях багатьох українських і зарубіжних науковців.

Проблемні питання оновлення змісту і форм навчання української мови у своїх працях актуалізували З. Бакум, О. Біляєв, Г. Васьківська, М. Вашуленко, Г. Ващенко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Груба, Т. Гульчук, С. Караман, Л. Мамчур, А. Нікітіна, О. Овчарук, М. Пентилюк, Н. Перхайло, О. Савченко, Г. Шелехова та ін.

Компетентнісний підхід як методологічну основу забезпечення цілей, змісту і якості освіти розглядали зарубіжні дослідники Дж. Боуден, М. Лейтер, Дж. Мак-Клелланд, К. Маслач, А. Мейхью, Дж. Равен, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хайгерті, Е. Шорт та інші вчені.

Метою статті є осмислення компетентнісного підходу в НУШ на основі аналізу модельних навчальних програм «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти.

Компетентнісна освіта – це вихід «за межі традиційної парадигми навчання, коли результатом вважається система знань, умінь і навичок учня, а не здатність ефективно діяти. Тому актуальні наративи визначають компетентнісну освіту як особистісно-діяльнісну, результативну, перманентну, творчу. Вона зміщує акцент на здатності особи до практичних дій у певному контексті [4, с. 64].

Компетентнісний підхід, на переконання Н. Голуб, висуває на перше місце не інформованість учня, а вміння розв'язувати проблеми, що можуть виникнути у будь-яких ситуаціях, зокрема таких: 1) пізнання світу й формування власної картини його; 2) міжособистісна взаємодія; 3) оцінювання чужих і власних вчинків; 4) споживацьке й естетичне оцінювання; 5) виконання різних соціальних ролей (громадянина, члена сім'ї, пасажера, покупця, клієнта, глядача, жителя міста, друга й ін.); 6) здійснення певного вибору (мотиву, рішення, професії, стилю життя, способу розв'язання конфлікту тощо); 7) захист особистих інтересів та ін. [7, с. 4].

Компетентнісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток компетентностей.

У концепції НУШ компетентність потрактовано як «динамічну комбінацію знань, способів мислення, цінностей, навичок, умінь, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [8, с. 10]. Таке визначення збігається із думкою багатьох дослідників про те, що компетентність – інтегрована здатність особистості, що включає знання, уміння, навички, досвід, цінності і ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці [11, с. 249]. Схематично це можна представити так:

У Державному стандарті базової середньої освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, компетентності поділяють на предметні (формується засобами одного навчального предмета), міжпредметні (виробляються під час вивчення кількох предметів) і ключові (формується в процесі навчання й соціалізації і необхідні особистості для життєдіяльності загалом).

У Державному стандарті базової середньої освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, йдеться про ключові компетентності, основою формування яких є «особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів; їх потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння та ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях» [2].

Однією з ключових компетентностей, які можуть забезпечити особистісну реалізацію впродовж життя, названо вільне володіння державною мовою, що підкреслює значущість мовно-літературної галузі, важливість вивчення української мови у закладах загальної середньої освіти.

Інструментом запровадження засадничих ідей компетентнісного підходу в щоденній практиці вчителя покликані стати модельні навчальні програми (МНП). МНП – це документ, що «визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством» [3].

Згідно з листом МОН України від 24 березня 2021 р. № 4.5/637-21 МНП мають однакову структуру: вступ, основну частину, прикінцеві зауваги. Результати навчальної діяльності розміщено у першій рубриці основної частини, оскільки саме вони є орієнтиром сучасної української освіти. У другій рубриці висвітлено зміст, у третій – рекомендовані види навчальної діяльності. Зауважмо, що поняття «види навчальної діяльності» введено обов'язковим компонентом МНП усіх галузей. Це вимагає окремих пояснень і коментарів. Як зазначає О. Поветун, «сучасне прочитання класифікації методів навчання поступово замінюється поняттям «види діяльності учнів на уроці», у більшості наукових джерел це поняття означає сукупність способів, моделей організації навчання (груп методів і форм навчання), що поєднані за певною ознакою» [9, с. 163]. Види навчальної діяльності, рекомендовані в МНП, учитель може використовувати вибірково або доповнювати своїми.

Наказом МОН України від 12 липня 2021 р. № 795 для організації навчання української мови рекомендовано використовувати МНП «Українська мова 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти авторів: 1) О. Заболотного та ін.; 2) Н. Голуб, О. Горошкіної. На основі цих МНП вчителі-словесники можуть розробити свої робочі навчальні програми предмета «Українська мова», білінгвальних чи інтегрованих курсів [1].

Програма О. Заболотного та ін. ґрунтується на засадах цінностей українського народу, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного, інтегрованого підходів; передбачає реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі; враховує наступність між циклами навчання; орієнтується на компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі.

У вступній частині МНП сформульовано мету навчання української мови в школі: формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості; чітко визначено освітні цілі: поєднання традиції та новацій, досвіду і сучасності; навчання цікаве та легке; виховання свідомого громадянина та формування особистості. Тут висвітлено особливості сучасного уроку; рекомендовано актуальні прийоми і методи психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів; окреслено особливості реалізації компетентнісного підходу.

В основній частині МНП перелічено очікувані результати навчання, викладено зміст навчального предмета за тематичними розділами. Відповідно до МНП О. Заболотного та ін. у 5 класі вивчають лексикологію (групи слів за значенням); будову слова, орфографію; фонетику, графіку, орфоепію, орфографію; відомості із синтаксису та пунктуації. Для 6 класу передбачені теми з лексикології (групи слів за походженням та вживанням, написання іншомовних слів), фразеології, а також словотвір, орфографія, морфологія (іменник, прикметник, числівник, займенник).

Для кожного розділу визначено певні ціннісні орієнтири, упроваджуючи які педагог має змогу організувати компетентнісне навчання. Наприклад, у розділі «Лексикологія. Групи слів за значенням» передбачено формувати готовність удосконалювати власне мовлення, зокрема збагачувати словниковий запас; повага до національних символів; готовність до налагодження контактів з іншими особами з використанням різноманітних мовних засобів та з дотриманням

норм мовленнєвого етикету; здатність перетворювальної діяльності з унесенням елементів краси в усі сфери життя людини; усвідомлення себе як невід'ємної частини природи, взаємозалежності людини та природи; прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку [6].

Серед запропонованих видів навчальної діяльності чимало інтерактивних і проблемно-пошукових завдань, завдань на застосування знань у життєвих ситуаціях, використання додаткових джерел інформації, ІКТ тощо. Наприклад: складання і розігрування діалогу етикетного характеру з використанням синонімічних етикетних формул вітання, прохання, вдячності (у музеї, бібліотеці, магазині, спортзалі та ін.) з урахуванням віку і статусу співрозмовника; виконання проекту (наприклад, складання рекламного тексту з метою спонукати правильно добирати слова, урізноманітнювати своє мовлення тощо); обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами; підготовка аудіо- чи відеорекомендацій (постер, слайди, відеоролик) для соцмереж про поширені лексичні помилки [6].

Інтерактивні види діяльності, на думку авторів програми, реалізують інтереси і потреби особистості, розвивають комунікативні уміння і навички учнів, їхню пізнавальну діяльність, налагоджують емоційні контакти через конкурсні завдання, роботу в парах / групах, невимушене спілкування, проекти, роботу з додатковими джерелами інформації.

У прикінцевій частині викладено рекомендації стосовно оцінювання навчальних досягнень учнів, зокрема вказано, що поточне та підсумкове оцінювання здійснюють із застосуванням таких основних форм і способів: усної (шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування); письмової (шляхом виконання самостійних і контрольних робіт, тестування, організації роботи з текстами тощо); цифрової (шляхом тестування в електронному форматі); практичної (шляхом організації виконання різних видів досліджень, навчальних проектів тощо). Зазначено також, що педагогічні працівники здійснюють вибір форм, змісту і способу оцінювання залежно від дидактичної мети [6].

Значний інноваційний потенціал має МНП Н. Голуб та О. Горошкіної, побудована на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів до навчання української мови і принципів світоглядності, інструментальності, доступності, систематичності й логічної послідовності, соціалізації, культури відповідності [5].

Мета цієї МНП передбачає навчання української мови безпосередньо через пізнання її як цілісної системи, що забезпечує розвиток людини (мислення, пізнання світу, комунікацію, самовираження й самовдосконалення, емоційний світ тощо) і функціонування суспільства; формування компетентного мовця, носія духовності, культури й традицій українського народу.

Як зазначають автори програми, глобальних змін у змістовому компоненті мовної лінії немає. Складні, на думку науковців, питання вилучено, окремі теми об'єднано. Наприклад, розділ «Лексикологія» рекомендують вивчати повністю у 5 класі, розділи «Будови слова» і «Словотвір» – у 6 класі. Запропоновано також інтервальне повторення тем зі словотвору під час вивчення частин мови.

Принциповою є зміна пріоритетів, спричинена намірами авторів надати знанням функціональності, а процесу засвоєння їх – умотивованості, установити зв'язки між результатом (продуктом учіння) і тим, заради чого учіння має сенс [5].

Структура програми концентрично-спіральна, що забезпечує поступове розширення й поглиблення мовних знань, системне, а не епізодичне набуття пізнавального досвіду. Змістовий компонент програми поділено на блоки: предметний, метапредметний і компетентнісний. Предметний блок представлений мовною змістовою лінією, що передбачає знання розділів мови як системи, формування відповідних умінь і досягнення предметних результатів. Метапредметний блок (мовленнєва змістова лінія) орієнтує на знання відомостей про інформацію, текст, комунікацію й мовленнєві жанри, передбачає досягнення метапредметних результатів. Компетентнісний блок (соціокультурна змістова лінія) спрямовує діяльність учителя й учнів на формування ключових компетентностей і досягнення особистісних результатів [5].

У мовленнєвій лінії акцент спрямовано в бік особистісного компетентнісного підходу, що передбачає вмиле використання набутих знань у житті: збільшення словникового запасу учнів, читати і критично аналізувати різні матеріали (повісті, вірші, есе, новини), спілкуватися за допомогою різноманітних медіа з використанням різних стилів мовлення, формувати і

ЛІНГВОДИДАКТИКА

захищати особисті думки, ставити продумані запитання, конструктивно дискутувати. Збережена соціокультурна лінія, яка включає всі ключові компетентності.

Учителям запропоновано на вибір певні види навчальної діяльності, через які здійснюється навчання української мови: організаційну, пізнавальну, текстову, мовленнєву тощо.

Результати узагальненого аналізу МНП представлено в таблиці:

Особливості МНП «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти Заболотного О. та ін.	Спільне у двох програмах	Особливості МНП «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти Голуб Н., Горошкіної О.
I. Пояснювальна записка		
Визначено категорію «ціннісні орієнтири особистості», вказано її компоненти: пізнавальний; емоційний; мотиваційний	Визначено мету, завдання, принципи програми	Указано пріоритети викладання предмета
Методи і прийоми психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів	Висвітлено структуру програми	Пояснено сенс поділу змістового компонента на предметний, метапредметний, компетентнісний блоки
Указано особливості сучасного уроку української мови	Указано нормативно-правову базу, на основі якої створено програму	Висвітлено зміни пріоритетів у формуванні змісту, структури і результатів.
Висвітлено шляхи реалізації компетентнісного підходу	Указано шляхи використання МНП у практичній діяльності вчителів	Наголошено на зміні мотиваторів у вивченні української мови
Акцентовано увагу на виховному аспекті програми		Пояснено вертикаль (результативний, змістовий та діяльнісний компоненти) і горизонталь (мовну, мовленнєву, соціокультурну лінії) програми
II. Основна частина		
Очікувані результати		
Не вказано шифри очікуваних результатів навчання на основі Держстандарту	Викладено очікувані результати навчання згідно з Держстандартом	Указано шифри очікуваних результатів навчання на основі Держстандарту
Зміст навчального предмета		
Розділ «Лексикологія» і вивчатимуть у 5 і 6 класах, розділи «Будова слова» – у 5 класі, розділ «Словотвір» – у 6 класі	Нема глобальних змін	Розділ «Лексикологія» вивчатимуть повністю у 5 класі, розділи «Будова слова» і «Словотвір» – у 6 класі; запропоновано інтервальне повторення словотворчих тем під час вивчення частин мови
Соціокультурну лінію виражено через ціннісні орієнтири Кожен тематичний розділ передбачає ціннісні орієнтири, якими вчитель може керуватися протягом навчального процесу	Реалізовано мовну, соціокультурну лінії	Соціокультурну лінію виражено через ключові компетентності. Змістовий компонент поділено на предметний, метапредметний, компетентнісний блоки

ЛІНГВОДИДАКТИКА

Збережено уроки для повторення вивченого		Повторення вивченого супровідне
Збережено уроки розвитку мовлення		Не передбачено уроків розвитку мовлення
Види навчальної діяльності		
	Указано різні види навчальної діяльності	Особливу увагу приділено жанровому аспекту навчання
III. Прикінцева частина		
Висвітлено орієнтовні види, форми та способи оцінювання результатів навчання		Нема прикінцевої частини

Порівняльний аналіз МНП засвідчує актуалізацію компетентнісного спрямування, посилення прикладного характеру мовної освіти та її переорієнтацію на діяльнісний вимір. В обидвох програмах це яскраво демонструють їх результативний і діяльнісний компоненти – очікувані результати навчання і види навчальної діяльності.

В очікуваних результатах навчання, укладених на основі Держстандарту, виражено рівень володіння мовними знаннями (учень вирізняє синтаксичні одиниці у своєму та чужому мовленні, пояснює їхню суть [6 МОВ 4.1.2-1]); мовленнєвими вміннями (учень визначає мету повідомлення простим реченням [6 УМД 1.4.4]); наскрізними компетентнісними вміннями (учень визначає основні порушені в тексті проблеми, пов'язуючи їх із життєвим досвідом [6 МОВ 2.2.1]) [5].

Види навчальної діяльності, запропоновані в програмах уможливають використання теоретичних мовних знань для пояснення явищ дійсності, розв'язання життєвих проблем. Автори передбачають роботу в групах, виконання проєктів, опрацювання інформації з друкованих та цифрових джерел, її критичне осмислення і використання для комунікування. Наприклад, виконання проєкту (участь у теле- чи радіопередачі, інтерв'ю про значення української мови в житті нашого народу); складання письмових міні висловлень (реплік), які містять відмову від пропозиції, що загрожує життю або здоров'ю людини, з використанням заперечних займенників [6].

У МПН О. Заболотного та ін. зміст навчального предмета викладено за тематичними розділами, для кожного з яких передбачено ціннісні орієнтири. Спираючись на цей список, автори підручників та педагоги зможуть вдало підібрати текстовий матеріал для реалізації соціокультурної лінії і формування наскрізних умінь. Зазначимо, що вчитель має право вирішувати, які саме види навчальної діяльності використовуватиме і які ціннісні орієнтири формуватиме.

У МНП Н. Голуб, О. Горошкіної введено метапредметний блок, посилено увагу до соціально-комунікативних жанрів (комплімент, лестощі, похвала; прохання, умовляння, благання, пропозиція; запрошення; згода, відмова; вибачення; подяка; привітання), передбачено вивчення низки тем стосовно джерел і видів інформації, академічної доброчесності тощо, що сприяє формуванню базових знань мовно-літературної галузі в рубриках «інформація», «комунікація», «текст». А головне – гарантує набуття учнями досвіду з організації власної діяльності, самореалізації особистості.

Робочі навчальні програми, які вчителі-словесники розроблятимуть на основі аналізованих МНП «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти, дозволять передбачити реалізацію компетентнісного потенціалу галузі на уроках української мови за рахунок комплексу засадничих компетентностей, ціннісних орієнтирів, сформованих наскрізних умінь і навичок.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні можливостей використання МНП для написання програм міжпредметних і міжгалузевих інтегрованих курсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горошкіна О. Принципи побудови модельної програми з української мови для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти. Електронний збірник наукових праць ЗОІППО. 2021. № 4 (46). URL: [https://lib.iitta.gov.ua/725846/1/Горошкіна_тези%20\(2\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/725846/1/Горошкіна_тези%20(2).pdf) (дата звернення: 12.10.2022)

2. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 89. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 12.10.2022)
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». Відомості Верховної Ради України. 2020. № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
5. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти / Укладачі Голуб Н., Горошкіна О. Київ, 2021. 53 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1ngp-IBriUmeHFzzN-7QxjTU14_c9BRE0/view
6. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти / Укладачі Заболотний О., Заболотний В. Та ін. Київ, 2021. 63 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1lzseYy2T0bg6zWrRD6iGppVDB58jXU1K/view>
7. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу: посібник / Н. Б. Голуб, В. І. Новосолова, Г. Т. Шелехова, А. В. Ярмолюк. Київ: Вид. дім «Сам», 2017. 144 с.
8. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / під заг. ред. М. Грищенко. Київ: МОН, 2016. 40 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
9. Пометун О. Види діяльності учнів у контексті нового Державного стандарту освіти. Психодидактика: збірник тез конференції. 21–22.05.2021. С. 161–167.
10. Попович А. Особливості модельних навчальних програм з української мови для 5–6 класів. Проблеми сучасного підручника. 2021. Вип. 27. С. 195–204.
11. Федоренко О. Особливості формування ключових компетентностей в учнів з порушеннями слуху. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2013. Вип. 23. С. 248–255.

REFERENCES

1. Horoshkina O. Pryntzypy pobudovy modelnoi prohramy z ukrainskoi movy dlia 5–9 klasiv zakladiv zahalnoi serednioi osvity [Principles of building a model program on the Ukrainian language for grades 5-9 of general secondary education institutions]. Elektronnyi zbirnyk naukovykh pratz SOIPPO. № 4 (46). 2021. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/725846/1/Горошкіна_тези%20\(2\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/725846/1/Горошкіна_тези%20(2).pdf)
2. Derzhavnyi standart bazovoi serednioi osvity, zatverdzhenyi postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 p. № 89 [State standard of basic secondary education, approved by Resolution No. 89 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 30, 2020]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
3. Zakon Ukrainy “Pro povnu zahalnu seredniu osvitu”. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2020. № 31 [Law of Ukraine “On comprehensive general secondary education”. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2020. No. 31]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektivy [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives] / pid zah. red. O. V. Ovcharuk. Kyiv: K.I.S., 2004. 112 s.
5. Modelna navchalna prohrama «Ukrainska mova. 5–6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi srrednioi osvity [Model educational program "Ukrainian language. 5-6 grades" for institutions of general secondary education] / Ukladachi Holub N., Horoshkina O. Kyiv, 2021. 53 s. URL: https://drive.google.com/file/d/1ngp-IBriUmeHFzzN-7QxjTU14_c9BRE0/view
6. Modelna navchalna prohrama «Ukrainska mova. 5–6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi srrednioi osvity [Model educational program "Ukrainian language. 5-6 grades" for institutions of general secondary education] / Ukladachi Zabolotnyi O., Zabolotnyi V. ta in. Kyiv, 2021. 63 s. URL: <https://drive.google.com/file/d/1lzseYy2T0bg6zWrRD6iGppVDB58jXU1K/view>
7. Navchannia ukrainskoi movy uchniv 5 klasu na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu: posibnyk [Teaching the Ukrainian language to 5th grade students based on the competence approach] / N. B. Holub, V. I. Novosiolova, H.T. Shelekhova, A. V. Yarmoliuk. Kyiv: Wjd. dim “Sam”, 2017. 144 s.
8. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasadu reformuvannia serednioi shkoly [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform] / pid zah. red. M. Hryshchenko. Kyiv: MON, 2016. 40 s. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (data zvernennia: 15.10.2022)
9. Pometun O. Vydy diialnosti uchniv u konteksti novoho Derzhavnogo standartu osvity [Activities of students in the context of the new State Education Standard]. Psykhodydactyka: zbirnyk tez konferentzii. 21–22.05.21. S. 161–167.

10. Popovych A. Osoblyvosti modelnykh navchalnykh prohram z ukrainskoi movy dlia 5–6 klasiv [Peculiarities of model educational programs in the Ukrainian language for grades 5–6]. Problemy suchasnoho pidrichnyka. 2021. Vyp. 27. S. 195–204.
11. Fedorenko O. Osoblyvosti formuvannia kliuchovykh kompetentnosti v uchniv z porushenniam sluhu [Peculiarities of the formation of key competencies in students with hearing impairments]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia. 2013. Vyp. 23. S. 248–255.

УДК: 37.02: 81`24

DOI 10.25128/2415-3605.22.2.10

ОКСАНА ГУЛЯК

<https://orcid.org/0000-0002-9924-6670>

oribak@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Дорошенка, 41, Львів

АКТУАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

З'ясовується сутність гуманістичної традиції в навчанні студентів іноземних мов. Обґрунтовується необхідність актуалізації гуманістичного потенціалу іноземної підготовки з метою інтелектуально-духовного вдосконалення особистості, що відбувається зокрема за рахунок реалізації творчого характеру мови, яка є зовнішнім виявом духу народу, уможливорює мислення і пізнання. Оскільки кожна мова по-своєму структурує об'єктивну дійсність, трактує пізнаваний світ, ознайомлення у процесі оволодіння іноземними мовами з іншими культурами, мовними системами та засобами інтерпретування реальності і становить гуманістичну цінність іноземної підготовки, що виводить особистість на новий рівень світосприйняття, долучає до загальнокультурного контексту, де найвищим благом є особистість, людяність, гідність, свобода вибору, верховенство права тощо. Актуальність проблеми полягає у з'ясуванні закономірностей іноземної підготовки студентів з точки зору інтелектуально-духовного розвитку особистості у процесі її професійного становлення за умов глобалізації та інтернаціоналізації сучасного суспільства, безпеку життєдіяльності якого забезпечує передусім фаховий та гуманістичний потенціал нації, який акумулюється у контексті якісної світи. Здійснено узагальнення щодо механізму реалізації гуманістичного потенціалу іноземної підготовки студентів, основоположним принципом якого повинна бути гуманізація знань, тобто звернення до такої системи цінностей та критеріїв, що проголошує ставлення до людини як найвищої цінності, захист права особистості на свободу, щастя, всебічний розвиток і прояв своїх здібностей, а також можливість самоактуалізації та самореалізації своєї сутності, підкреслюючи водночас необхідність розумного підходу до понять свободи, гідності людини, правильної поведінки та широкого спектру прав людини як основи її буття.

Ключові слова: гуманістичний потенціал, інтелектуально-духовний розвиток, когнітивно-комунікативна сфера, комунікативна культура, естетична функція мови, соціально-культурний досвід.

OKSANA HULIAK

Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv
41 Doroshenko Str., Lviv

ACTUALIZATION OF HUMANISTIC POTENTIAL OF STUDENTS' FOREIGN LANGUAGE TRAINING

The article clarifies the essence of the humanistic tradition in teaching foreign languages to students, substantiates the need for actualising the humanistic potential of foreign language training for the purpose of intellectual and spiritual enhancement of the individual, as a result of realizing the creative nature of language, which is an external manifestation of the spirit of the nation that enables thinking and cognition. Since each language structures objective reality and describes the familiar world in its own way, familiarization in the